

Var hamnar konstnärersarkiven?

**En översikt över hanteringen av konstnärers
personarkiv i det svenska arkivväsendet**

Av: Aurora Bergh Edenberg

Södertörns högskola | Institutionen för kultur och lärande
Vetenskaplig rapport, 7.5 hp
Konstvetenskap | Hötterminen 2020

SÖDERTÖRNS HÖGSKOLA | STOCKHOLM
sh.se

Innehållsförteckning

Introduktion	3
<i>Syfte och frågeställningar</i>	4
<i>Metod</i>	4
<i>Litteraturöversikt</i>	5
Undersökning	8
<i>Nationalmuseum</i>	8
<i>Moderna Museet</i>	9
<i>Kungliga biblioteket</i>	9
<i>Riksarkivet</i>	10
<i>Kungl. Akademien för de fria konsterna</i>	11
<i>Uppsala universitetsbibliotek</i>	12
<i>Lunds universitetsbibliotek</i>	13
<i>Umeå universitetsbibliotek</i>	14
<i>Göteborgs universitetsbibliotek</i>	14
Avslutande reflektioner	15
Källförteckning	17
Bilaga 1 Frågeformulär	18

Introduktion

Hela kvarlåtenskapen efter en bildkonstnär förvaltas i vissa fall av en stiftelse. Ofta förskingras dock samlingar av konstverk genom försäljningar på konstmarknaden och donationer till eller inköp av museer. Vart tar det resterande vägen, pappershandlingarna som utgör konstnärens personarkiv? Och var går egentligen gränsen för vad som kan tänkas ingå i en konstnärs personarkiv? Dessa frågor uppkom när jag påbörjade ett praktikarbete med att ordna och förteckna ett konstnärsarkiv. Min utbildning i både konstvetenskap och arkivvetenskap har sin naturliga skärpunkt just här.¹

Arkiv efter konstnärer kännetecknas av diversitet och en svårdefinierad gräns mellan arkivmaterial och föremål med verkshöjd. Korrespondens, dagböcker, manuskript, försäljningskvitton och fakturor, verklistor, utställningskataloger och pressklipp är sådana handlingar som utan tvekan hör hemma i ett arkiv. I ett konstnärsarkiv kan det också förekomma två- och tredimensionella skisser, färdiga och ofärdiga teckningar, förarbeten, dagböcker fulla med teckningar och illustrerade brev och liknande. Denna typ av material rör sig mellan definitionen av arkivhandling och föremål med verkshöjd och kan medföra svårigheter i hur och var det ska hanteras.

Bevarandet av konstnärers kvarlåtenskap är avgörande för ”all framtida kunskap om konstnärens utveckling och hans/hennes mål och mening med sitt kreativa arbete.”² En konstnärs personarkiv kan innehålla ledtrådar om dennes kreativa processer och idéer. Det kan också innehålla ovärderlig dokumentation av efemära eller tillfälliga konstverk, liksom en inblick i konstnärens sociala grupperingar. Beslutet att bevara ett specifikt konstnärsarkiv kommer också att påverka det framtida intresset för det berörda konstnärskapet: ett personarkiv som ordnas och förtecknas och tillgängliggörs för forskning blir av denna process i sig självt framhävt. Hur, var och vilka konstnärsarkiv som bevaras, och beslutsprocessen bakom detta, får således en påverkan på konsthistorieskrivningen.

---

¹ Rapporten är skriven inom ramen för Masterprogrammet i konstvetenskap, Södertörns högskola, och kursen ”Praktik och forskningsbaserat praktikarbete”, ansv. lärare Camilla Larsson och Annika Öhrner. Praktiken genomfördes dels i form av eget arbete med att ordna och förteckna personarkivet efter en konstnär i privat ägo, dels på Kungliga biblioteket där jag fick handledning av arkivarien Karin Sterky. Kungliga bibliotekets medverkande i denna studie har skett på samma villkor som övriga deltagare: intervjufrågorna har skickats till myndighetens registrator och vidarebefordrats därifrån till en person som ansetts lämplig att besvara dem.

² Tomas Lidman, ”Ett arkiv för konsten. Kan det vara något?”, i *Den cyklande humanisten – historiker, arkivman, stockholmare. En vänbok till Ulf Söderberg*, Bo Lundström och Maria Gussarsson Wijk (red.), Krigsarkivet, Stockholm 2009, s. 270.

Syfte och frågeställningar

Denna utredning ämnar göra en grundläggande översikt över hur konstnärers personarkiv hanteras i det svenska arkivväsendet. Den är tänkt att utgöra ett underlag för vidare studier, där frågorna kan fördjupas och undersökas vidare. I linje med detta syfte ges också en översikt över litteratur och forskning rörande konstnärers personarkiv. Vart kan personarkiv efter bildkonstnärer doneras i Sverige? Hur ser beslutsprocessen ut i samband med förvärv av konstnärarkiv? Vilka problem kan uppstå rörande eventuellt konstnärligt material i ett personarkiv?

Metod

Rapportens forskningsmetod utgörs av en kvalitativ fallstudie.³ Materialet har samlats in med hjälp av strukturerade, skriftliga intervjufrågor (se bilaga 1). Det innebär att varje informant har fått samma frågor skickade till sig via mejl. Intervjumetoden är således relativt sluten, då möjligheten att ställa följdfrågor har saknats. På grund av rapportens omfång har det inte funnits möjlighet att genomföra djupgående, icke-strukturerade intervjuer med informanterna. Intervjufrågorna är formulerade med tanke på behovet av tydliga svar, samtidigt som de öppnar upp för möjligheten att ge mer reflekterande svar. Svaren har därmed varierat i omfång, men också alltid täckt det grundläggande informationsbehovet.

Sveriges arkivlagstiftning ger ett relativt lågt skydd åt enskilda arkiv – det vill säga arkiv efter bland annat personer, företag och föreningar. De norska, danska och finska arkivlagarna innehåller särskilda kapitel tillägnade enskilda arkiv, vilket möjliggör ett skydd för dessa, både i form av rättigheter och skyldigheter.⁴ Enskilda arkiv tas emot av en mängd statliga myndigheter och arkivinstitutioner i Sverige, men den enskilda sektorn har inga lagstadgade skyldigheter att förvara och tillgängliggöra sina handlingar enligt arkivlagen.

Arkivinstitutioner, universitetsbibliotek och museer över hela landet förvaltar personarkiv från olika sorters aktörer. Urvalet av fall i denna studie består dels av arkiv- och konstinstitutioner med nationellt ansvar, dels av universitetsbibliotekens handskriftssamlingar, vilka traditionellt sett är betydelsefulla för bevarandet av personarkiv. Således har Nationalmuseum, Moderna Museet,

---

³ Per-Hugo Skärvad och Ulf Lundahl, *Utredningsmetodik*, Studentlitteratur AB, Lund 2016, s. 117.

⁴ SOU 2019:58, *Häriifrån till evigheten - En långsiktig arkivpolitik för förvaltning och kulturarv*, s. 404.

Kungl. Akademien för de fria konsterna, Riksarkivet och Kungliga biblioteket tillfrågats, liksom universitetsbiblioteken i Umeå, Uppsala, Lund och Göteborg.

Personarkiv från konstnärer kan finnas på många fler institutioner, exempelvis i lands- och stadsarkiven, Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek, Kvinnohistoriska samlingarna vid Göteborgs universitet samt Nordiska museet. Skissernas museum i Lund tar emot skissarbeten och eventuella tillhörande brevsamlingar. Grafiska sällskapet tar emot teckningar och grafik.

Rapporten riktar sig till olika aktörer med intresse för både konstnärers personarkiv och det svenska arkivväsendets hantering av personarkiv i allmänhet. Den kan också ge riktlinjer till efterlevande som förvaltar kvarlåtenskapen efter en konstnär.

Litteraturöversikt

Litteraturen är begränsad inom det specifika fältet personarkiv efter bildkonstnärer. I de titlar som sammanfattas nedan återfinns några centrala frågeställningar som är intressanta för denna rapport.

I boken *Den cyklande humanisten – historiker, arkivman, stockholmare. En vänbok till Ulf Söderberg* skriver Tomas Lidman texten ”Ett arkiv för konsten. Kan det vara något?”⁵ Lidman, tidigare riksarkivarie, riksbibliotekarie och styrelseledamot för Kungl. Konsthögskolan, utgår från en problemformulering som fokuserar på avsaknaden av ett arkiv för de konstnärligt verksamma. Han beskriver läget som något ogynnsamt:

För ett par år sedan gjorde jag en ovetenskaplig inventering i syftet att kartlägga läget. I samband med denna uppsats gjorde jag en ny rundfrågning. Det visade sig då (och nu), som jag också förväntade mig, att innehållet i de offentliga arkivmyndigheterna, museerna och forskningsbiblioteken är skralt på detta område. Kungl. biblioteket och universitetsbiblioteket i Uppsala, liksom Riksarkivet, har ett antal konstnärliga arkivbildare, till antal inte alltför imponerande. Man bedriver emellertid ett förhållandevis blygsamt insamlingsarbete och framför allt vill man inte ha skrymmande målningar eller skulpturer eller andra konstnärliga föremål. Främst utgörs materialet av brev, skisser, ritningar och andra förarbeten som är enkla att hantera och passar in i de materialtyper man redan har.⁶

Lidman har alltså, informellt, bedrivit en liknande undersökning som jag själv gör i denna rapport. Han konstaterar att det saknas alternativ för en konstnär som vill donera hela sin kvarlåtenskap – det

---

⁵ Lidman 2009, s. 269.

⁶ Lidman 2009, s. 271.

vill säga inklusive samlingar av konstverk – och kommer fram till att hur viktigt det än är att ställa frågan, så finns det inget enkelt svar:

De konstnärliga uttrycksformerna är alltför många, alltför skrymmande och alltför krävande för att inrymmas i en entydig förpackning. Arkiv och bibliotek och museer tar gärna emot sådant material som de är bekanta med och som kan anpassas till de gängse samlingarna, men har tyvärr ingen plats för andra föremål.⁷

Lidman nämner också vikten av att ifrågasätta värderingen som sker i urvalet av vad som som bevaras och inte, liksom ansvaret att samlingarna inte bara vårdas och bevaras, utan att de ställs ut och aktiveras i konstnärliga sammanhang.⁸

Artists' Records in the Archives: Symposium Proceedings October 11-12, 2011 är resultatet av ett symposium anordnat av *the Archivists Round Table of Metropolitan New York* i oktober 2011, lett av Rachel Chatalbash, arkivarie på Guggenheim Museum i New York.⁹ Skriftsamlingen innehåller papers och abstracts från ett större antal deltagare med syfte att diskutera "the relationships among artists' records, artwork, and artists; the significance of artists' records in archives for scholars and curators; and how archivists and special collections librarians manage artists' records in their repositories."¹⁰ Chatalbash beskriver de senaste årens undersökningar och aktiveringar av begreppet *arkiv* inom konstvärlden, och benämner symposiet som en ansats att bredda denna diskussion: här deltar arkivarier och bibliotekarier såväl som konstvetare, konstnärer och curatorer.¹¹ Här finns många inlägg som är intressanta för denna studies inriktning. I texten "Artwork or Documentation: Artists' Records as an Extension of the Artwork" diskuterar Ann Butler var gränsen går mellan konstverk och arkivhandling i den samtida konstvärlden, när konstbegreppet utvidgas allt mer:

The premise that the categories of "art" and "documentation" are based on a mutually exclusive "either/or" construct, rather than "and" – reflects a dualism that is no longer valid as a working assumption. Furthermore, the expectation that repositories collecting the archives of contemporary artists do not contain works of art is false.¹²

---

⁷ Lidman 2009, s. 274.

⁸ Lidman 2009, s. 273.

⁹ Rachel Chatalbash, Celia Hartmann, Denis Lessard och Mario Ramirez (red.), *Artists' Records in the Archives: Symposium Proceedings October 11-12, 2011*, The Archivists Round Table of Metropolitan, New York, Inc., 2013.

¹⁰ Rachel Chatalbash, "Welcoming Remarks: Artists' Records in the Archive", i Chatalbash, Hartmann, Lessard och Ramirez 2013, s. 8.

¹¹ Chatalbash 2013, s. 8.

¹² Ann Butler, "Artwork or Documentation: Artists' Records as an Extension of the Artwork", i Chatalbash, Hartmann, Lessard och Ramirez 2013, s. 9.

Julia Pelta Feldman beskriver i texten "Perpetual Fluxfest: Distinguishing Artists' Records from Artworks in the Gilbert and Lila Silverman Fluxus Collection Archives" processen av att arkivera ett mångfacetterat arkivmaterial samlat kring Fluxusrörelsen, vars konstnärliga metoder förknippades med rörlighet, interaktivitet och flyktighet.¹³ Hon konstaterar att: "[i]nevitably, therefore, some works of art will end up in the archives, and some archival material will be catalogued into the collection."¹⁴ I texten "Artful Arrangement: The Unique Challenge of Processing Artists' Papers in Archives" beskriver Erin Murphy arbetet med att ordna och förteckna ett konstnäsarkiv. Hon tar upp frågor såsom vilka serier som kan spegla konstnärens verksamhet, om arkivet bör hållas samman eller om eventuella konstverk bör tas ur, definitionen av vad som utgör ett konstverk liksom inklusionen av föremål av större dimensioner.¹⁵

I *Arkivkonst*, Årsboken för Riksarkivet och Landsarkiven år 2000, finns många texter kring konstens närvaro i arkiven.¹⁶ Lars-Olof Welander skriver i texten "Från vapenböcker till fotografier. Konst i de enskilda arkiven" om olika former av konst i Riksarkivets bestånd av enskilda arkiv, däribland personarkiv. I texten "Längtan till Paris. Tre konstnäsarkiv berättar om livet i konstens huvudstad" skriver Örjan Ramefors om personarkiven efter Isaac Grünewald, Sigrid Hjertén och Nils Dardel, som finns i Riksarkivet, och den bild de ger av de svenska konstnärernas vistelser i Paris under 1910- och -20-talen.

I texten "Ett konstnäsarkiv" reflekterar Annika Öhrner – till skillnad från de ovanstående författarna – utifrån ett konstvetenskapligt perspektiv kring ordnandet, förtecknandet och betydelsen av Siri Derkerts personarkiv, som idag förvaras på Kungliga biblioteket.¹⁷ Texten utgör inledningen till en antologi, som är resultatet av ett forskningsprojekt med utgångspunkt i Derkerts personarkiv.

---

¹³ Julia Pelta Feldman, "Perpetual Fluxfest: Distinguishing Artists' Records from Artworks in the Gilbert and Lila Silverman Fluxus Collection Archives", i Chatalbash, Hartmann, Lessard och Raminez 2013, s. 32.

¹⁴ Pelta Feldmann 2013, s. 33.

¹⁵ Erin Murphy, "Artful Arrangement: The Unique Challenge of Processing Artists' Papers in Archives", i Chatalbash, Hartmann, Lessard och Raminez 2013, s. 35.

¹⁶ Kerstin Abukhanfusa (red.), *Arkivkonst*, Årsbok för Riksarkivet och Landsarkivet, Borås 2000.

¹⁷ Annika Öhrner, "Ett konstnäsarkiv", *Att alltid göra och tänka det olika: Siri Derkert och 1900-talet*, red. Mats Rohdin & Annika Öhrner, Kungliga biblioteket, Stockholm 2011.

Undersökning

Nationalmuseum

Nationalmuseum är ett nationellt museum för konst och design. Det är en statlig myndighet med uppdrag ”att främja konsten, konstintresset och konstvetenskapen”, vars ”ansvars- och samlingsområde omfattar äldre måleri, skulptur, teckning och grafik, företrädesvis från tiden före år 1900, samt porträtt, konsthantverk, form och design från äldre tid till nutid.”¹⁸ I myndigheten ingår Konstbiblioteket, som är Nationalmuseets och Moderna Museets gemensamma bibliotek. De två museerna har dock separata arkivfunktioner. Nationalmuseums arkiv består av myndighetsarkiv, bildarkiv och enskilda arkiv. Arkivhandlingarna studeras i Konstbibliotekets läsesal.¹⁹

Nationalmuseum får förfrågningar om samt tar emot donationer av konstnärers personarkiv, men bedriver ingen aktiv insamling. Arkivet och bildarkivet tar emot ”arkiv och bildsamlingar som har ett direkt samband med eller belyser museets samlingar och/eller verksamhet.”²⁰ Verksarkivarien handlägger ärendet och beslut fattas av överintendenten. Frågan tas upp på Förvärvsmötet, där samlingsavdelningens intendent och chefen för avdelningen Arkiv och bibliotek kommer med synpunkter. Ingen förändring gällande hur många personarkiv som tas emot har skett de senaste femton åren.

I fråga om personarkiv som innehåller både föremål med skiftande verkshöjd samt traditionella pappershandlingar förblir dessa delar av samma arkiv. De förtecknas tillsammans, men förvaras i olika lokaler.²¹ Nationalmuseum tar alltså i regel emot föremål om dessa har en koppling till den berörda arkivbildaren.

Nationalmuseum tillhandahåller stora möjligheter för att internt ställa ut material från arkiven i utställningar. Vad gäller externa utlån är processen något mer komplicerad. Önskemål tas upp i Lånemötet och beslut tas av nämnd. Ibland kan hinder uppstå i form av konserveringsåtgärder, som

---

¹⁸ SFS 2007:1175, *Förordning med instruktion för Nationalmuseum*, Stockholm, Kulturdepartementet.

¹⁹ <https://www.nationalmuseum.se/forska-och-studera/arkiv> [hämtad 2020-12-03].

²⁰ ”Policy för gåvor och förvärv till samt utlån av material från Nationalmuseums arkiv och bildarkiv” NMN 2015-10-22.

²¹ Informant på Avdelningen för arkiv och bibliotek, Nationalmuseum, 2020-11-30.

kräver resurser.²² I de fall materialet inte kan lånas ut ”föreslår verksarkivarien alternativ till utlån av originalhandlingarna.”²³

Moderna Museet

Moderna Museet är ett nationellt museum för modern och samtida konst, en statlig myndighet med ansvar för ”att samla, bevara, visa och förmedla 1900- och 2000-talskonsten i alla dess former.”²⁴ De ska inom detta område främja konstvetenskapen och förståelsen för vår tids konst, bearbeta och berika myndighetens konstsamling, ordna utställningar och bedriva pedagogisk verksamhet liksom ”verka för ökad kunskap grundad på forskning och samverkan med andra, exempelvis universitet och högskolor, och förmedla kunskap inom sitt verksamhetsområde”.²⁵

Moderna Museets arkiv består av myndighetsarkivet, NUNSKUs arkiv samt personarkiven från Pontus Hultén och Ulf Linde.²⁶ De har en relativt småskalig arkivverksamhet: arkivförteckningar finns ej tillgängliga för forskare digitalt och forskarbesök tas emot en dag i veckan. De bedriver och deltar dock i omfattande forskningsprojekt både internt och i samarbete med bl. a. universitet och högskolor, framför allt med utgångspunkt i Pontus Hulténs personarkiv. Forskare tas emot i Pontus Hulténs visningsmagasin, som framstår som en mötesplats för konst och forskning.

Moderna Museet har ej besvarat frågeställningarna med hänvisning till att det saknas dokumentation kring dessa frågor, då det inte ingår i deras uppdrag att förvalta konstnärers personarkiv. Det hade varit intressant att få veta om Moderna Museet ändå får förfrågningar om donationer av konstnärers personarkiv, hur dessa besvaras samt vilka beslut som ligger bakom avsaknaden av en sådan arkivverksamhet. Den ovanstående sammanfattningen utgår därmed från informationen som finns tillgänglig på museets hemsida.

---

²² Informant på Avdelningen för arkiv och bibliotek, Nationalmuseum, 2020-11-30.

²³ Nationalmuseum, ”Policy för gåvor och förvärv till samt utlån av material från Nationalmuseums arkiv och bildarkiv” NMN 2015-10-22.

²⁴ SFS 2007:1177, *Förordning med instruktion för Moderna museet*, Stockholm, Kulturdepartementet.

²⁵ SFS 2007:1177, *Förordning med instruktion för Moderna museet*, Stockholm, Kulturdepartementet.

²⁶ <https://www.modernamuseet.se/stockholm/sv/samlingen/forskning/> [hämtad 2020-12-21].

Kungliga biblioteket

Kungliga biblioteket är Sveriges nationalbibliotek.²⁷ Det ansvarar bland annat för att ”främja den svenska forskningens kvalitet och en demokratisk samhällsutveckling genom att tillhandahålla källmaterial och en effektiv forskningsinfrastruktur” och ska ”samla in, beskriva, bevara och tillhandahålla fysiskt och digitalt material som behövs för att fullgöra myndighetens uppgifter”.²⁸ Förutom pliktleveranser och annat tryck innehar biblioteket en betydande handskriftssamling. Denna förvaras på plats i magasinen under jord, vilket ger möjlighet till en snabb service för forskare. Dessa får ta del av det beställda materialet i specialläsesalen.

KB får in förfrågningar om donationer av konstnärsarkiv. Förfrågningar tas emot via ett webbformulär och diarieförs. En donationskoordinator samlar ihop ärendet och ansvarig för handskriftssamlingen tar beslut utifrån rådande insamlingspolicy och -praxis.²⁹ KB tar emot ”hela arkiv, brev, manuskript, dagböcker, fotografier, teckningar, noter, inspelningar etc. efter personer och verksamheter med betydelse för svenskt kulturliv, svensk kulturhistoria och forskning.”³⁰

KB tar i regel inte emot föremål. Teckningar, skisser och andra verk på papper kan dock tas emot, om dessa tillhör personarkivet. KB tar emot förfrågningar om utlån för utställningar, men det är en del krav som måste uppfyllas för att originalmaterialet ska få utlånas. I de fall kraven inte uppfylls erbjuds kopior.³¹

Riksarkivet

Riksarkivet är en statlig myndighet med ansvar för den statliga arkivverksamheten och arkivvården i landet. Riksarkivet tar emot, vårdar och tillgängliggör arkiv från statliga och kommunala myndigheter, riksdagen, Regeringskansliet, Svenska kyrkan – men också enskilda arkiv som anses

---

²⁷ Informanten på Kungliga biblioteket har getts möjlighet att ge tillstånd till publiceringen av den delgivna informationen i en vetenskaplig rapport, men ej återkommit. Informanten är välkommen att kontakta författaren i ett senare skede om behovet finns.

²⁸ SFS 2008:1421, *Förordning med instruktion för Kungl. biblioteket*, Stockholm, Utbildningsdepartementet.

²⁹ Informant på Kungliga biblioteket, 2020-12-02.

³⁰ Mejl från informant på Kungliga biblioteket, 2020-12-04.

³¹ Informant på Kungliga biblioteket, 2020-12-02.

vara ”av särskild betydelse för forskning och kulturarv”.³² Det bedriver ingen insamlande verksamhet.³³

Riksarkivet tar alltså emot personarkiv – däribland konstnärers – vilka ingår i kategorin för enskilda arkiv. Enskilda arkiv av särskild betydelse för forskning och kulturarv anses vara de som dokumenterar betydelsefulla verksamheter och händelser, människors villkor och levnadsförhållanden, kulturella yttringar eller de som har stor betydelse för människors identitet.³⁴ Arkiv med nationellt intresse tas emot av Riksarkivets avdelningar i Marieberg och Arninge, medan arkiv av regionalt intresse kan tas emot av landsarkiven. Beslut om huruvida ett personarkiv ska förvärfvas tas i dialog mellan ansvarig enhetschef och arkivarie.³⁵

Erbjudanden om konstnärers personarkiv förekommer sällan, men ett antal konstnärarkiv har donerats eller deponerats till Riksarkivet under åren, däribland Baertlingarkivet. Riksarkivet förvarar också arkiven efter Föreningen Svenska Konstnärinnor samt Svenska Konstnärernas Förening.³⁶ Riksarkivet ställs också sällan inför frågan om uppdelningar av konstnärers kvarlåtenskap. De tar enbart emot sådant som de ”har förutsättningar att förvara och ta hand om”. Det saknar möjlighet att förvara konstföremål, liksom konservatorskompetens för sådant material.³⁷ I en potentiell situation där en kvarlåtenskap innehåller både pappershandlingar och inramade tavlor eller skulpturer skulle de troligtvis rekommendera att ta kontakt med exempelvis Nationalmuseum. Riksarkivet har möjlighet att låna ut material till utställningar. Utlånen sköts av konserveringen.³⁸

Kungl. Akademien för de fria konsterna

Kungl. Akademien för de fria konsterna är en kunglig, nationell akademi som bildades år 1735, med uppdrag att ”i Sverige främja utvecklingen av målar- bildhuggar- och byggnadskonsten och andra till bildkonsten hörande konstarter”.³⁹ Konstakademien var huvudman för Kungliga konsthögskolan fram till 1978. Idag arbetar Konstakademien bland annat med att dela ut medel till konstnärer och

---

³² SFS 2009:1593, *Förordning med instruktion för Riksarkivet*, Stockholm, Kulturdepartementet.

³³ Informant på Riksarkivet, 2020-12-11.

³⁴ Riksarkivet, ”Riksarkivets förvärvspolicy för enskilda arkiv”, 2013-11-15.

³⁵ ”Att ta emot enskilda (privata) arkiv” <https://riksarkivet.se/ta-emot-enskilda-arkiv> [hämtad 2020-12-21].

³⁶ Informant på Riksarkivet 2020-12-11.

³⁷ Informant på Riksarkivet 2020-12-11.

³⁸ Informant på Riksarkivet 2020-12-11.

³⁹ <https://konstakademien.se/verksamhet/> [hämtad 2020-12-31].

arkitekter, genomföra utställningar och anordna föreläsningar. Den driver också ett forskningsbibliotek, förvaltar en stor konstsamling samt ett omfattande arkiv.⁴⁰

Konstakademien får ca 1–5 förfrågningar per år om donationer av konstnärers personarkiv:

”Föremålen som förvärvas skall vara relevanta för vårt uppdrag, komplettera våra existerande samlingar och främja kunskapen om och intresset för Akademien och utveckla det kulturarv som vi förvaltar.”⁴¹ De genomför inget aktivt insamlingsarbete eller inköp av arkivmaterial, det saknas en budget för detta. Personarkiv som är intressanta är sådana som berör personer aktiva inom Konstakademien, samt Kungliga konsthögskolan fram till 1978. Intendenten gör en första bedömning av materialet, och kan tacka nej om det är i för dåligt skick eller om det inte sammanfaller med Konstakademiens insamlingspolicy. Om materialet bedöms som intressant görs en skriftlig motivering som lämnas till Ständig sekreterare, som tar det slutgiltiga beslutet.⁴²

Konstakademien har tagit emot hela kvarlåtenskaper efter konstnärer. Dessa har varit avsedda att bilda stipendiefonder, och konstverken har i dessa fall varit avsedda att säljas till förmån för fonden: ”Bland skissboksmaterial och brev/dokument har delar valts ut att arkiveras till förmån för framtida forskning.”⁴³ Konstakademien är positivt inställda till att låna ut material till utställningar och liknande, med förbehåll för att låntagaren kan garantera säkerheten, och att föremålen är i gott skick.

Uppsala universitetsbibliotek

Uppsala universitetsbibliotek tar emot donationer av personarkiv från bland andra konstnärer.⁴⁴ Förvärvspolicyn fastställer att universitetsbiblioteket ska förvärva material till stöd för forskning och utbildning inom universitetets vetenskapsområden.⁴⁵ Biblioteket bedriver också en viss insamlingsverksamhet. Ett donationsärende behandlas av Avdelningen för specialsamlingar och beslut tas av avdelningschefen.⁴⁶

---

⁴⁰ <https://konstakademien.se/verksamhet/> [hämtad 2020-12-31].

⁴¹ ”Konstakademiens riktlinjer för samlingar & Arkiv” (2019), citerade av informant på Kungl. akademien för de fria konsterna, 2020-12-22.

⁴² Informant på Kungliga akademien för de fria konsterna, 2020-12-22.

⁴³ Informant på Kungliga akademien för de fria konsterna, 2020-12-22.

⁴⁴ <https://ub.uu.se/om-biblioteket/stod-biblioteket/donera-material/> [hämtad 2020-12-03].

⁴⁵ <https://ub.uu.se/om-biblioteket/forvarvspolicy/> [hämtad 2020-12-03].

⁴⁶ Informant på Uppsala universitetsbibliotek, 2020-12-01.

Biblioteket tar emot pappershandlingar, men inte föremål såsom oljemålningar och skulpturer.⁴⁷ I de fall då personarkivet innehåller både handskrifter och olika typer av bilder, förvaras dessa åtskiljda på Avdelningen för handskrifter respektive Avdelningen för kartor och bilder. Dessa hålls sedan samman dels med hjälp av accessionsnumret, dels digitalt i databasen *Alvin*.⁴⁸ Universitetsbiblioteket har möjlighet att låna ut material från samlingarna till utställningar på andra institutioner. Detta sker utifrån särskilda regler och krav för transport och säkerhet, med förbehåll för objektets fysiska tillstånd.⁴⁹ Interna utställningar produceras i den egna utställningslokalen Carolina Rediviva.

Lunds universitetsbibliotek

Avdelningen Specialsamlingar vid Lunds universitetsbibliotek tar emot personarkiv och annat material som ”härrör från forskare vid Lunds universitet och kulturellt verksamma personer i främst södra Sverige.”⁵⁰ Förvärvsärenden hanteras i dialog mellan personalen, och slutgiltigt beslut tas av gruppchefen för Specialsamlingar. Avdelningen bedriver inte någon aktiv insamling.

Specialsamlingars största kompetens rör pappersarkiv. Därför tas andra medier helst inte emot. Konstverk hör, enligt informanten, hemma där de kan omhändertas bäst: ”Jag ser inget problem i uppdelningen så länge vi som kulturarvsinstitutioner är tydliga med att hänvisa till varandra och att vi hjälps åt att leda användaren rätt”.⁵¹ Förvärv av konstnärsarkiv med koppling till södra Sverige har skett från start, men har tidvis varierat i antal. Perioder med ökade förvärv förklaras med att ordet sprids när en konstnär har donerat sitt material.⁵² På så vis samlas materialet från konstnärer i en krets tillsammans, vilket skapar ett sammanhang och förenklar för forskare. Lunds universitetsbibliotek genomför utlån till de institutioner som uppfyller kraven på miljö och säkerhet. Materialet kan också visas på interna utställningar.⁵³

---

⁴⁷ <https://ub.uu.se/om-biblioteket/stod-biblioteket/donera-material/> [hämtad 2020-12-01].

⁴⁸ Informant på Uppsala universitetsbibliotek, 2020-12-01.

⁴⁹ <https://ub.uu.se/hitta-i-vara-samlingar/verk-och-samlingar-i-urval/lana-till-utstallningar/> [hämtad 2020-12-03].

⁵⁰ Dokumentet ”Förvärvspolicy, Specialsamlingar”, Universitetsbiblioteket i Lund, 2019-09-26.

⁵¹ Informant vid Specialsamlingar, Lunds universitetsbibliotek, 2020-12-01.

⁵² Informant vid Specialsamlingar, Lunds universitetsbibliotek, 2020-12-01.

⁵³ Informant vid Specialsamlingar, Lunds universitetsbibliotek, 2020-12-01.

Umeå universitetsbibliotek

Umeå universitetsbibliotek förvärvar personarkiv med framför allt norrländsk koppling eller med anknytning till Umeå universitet. En första bedömning rörande förfrågningar om donationer görs av avdelningen för Arkiv och specialsamlingar, och beslut fattas av ansvarig chef. Ingen ökning eller minskning har skett gällande hur många konstnärarkiv som tas emot. Universitetsbiblioteket bedriver en insamlade verksamhet rörande konstnärarkiv, då få erbjudanden kommer in. Större konstverk eller andra föremål hänvisas till museer – skisser och teckningar är dock vanligt. Universitetsbiblioteket har hittills inte fått någon förfrågan om utlån av material till utställningar, men har visat konstnärligt material i intern utställningsverksamhet.⁵⁴

Göteborgs universitetsbibliotek

Handskriftsavdelningen på Göteborgs universitetsbibliotek tar emot konstnärers personarkiv. De får dock sällan förfrågningar om donationer av dessa. Förvärven sker i de flesta fall som ett resultat av en insamlade verksamhet.⁵⁵ Donationspolicyn fastställer att handskriftsavdelningen tar emot arkivmaterial ”huvudsakligen med västsvensk anknytning och inom ramen för humaniora och vetenskapshistoria i vid bemärkelse.”⁵⁶ Handskriftsavdelningens chef tar beslut om huruvida en konstnär personarkiv ska tas emot eller samlas in. Det aktiva insamlingsarbetet har föranlett en ökning av antalet förvärvade konstnärarkiv under 2000-talet.⁵⁷

Det uppstår ibland problem rörande uppdelningen av pappershandlingar och konstnärliga föremål. Handskriftsavdelningen tar emot arkivmaterial – föremål av annat slag hänvisas till andra institutioner. Ett exempel från samlingarna nämns, där gränsen mellan arkivhandling och konstverk är oklar: Bengt Olsons och Arne Gadds personarkiv, ”där dagboksmaterialet i stor utsträckning även har teckningar eller akvareller utöver den handskrivna texten.”⁵⁸

Universitetsbiblioteket har goda möjligheter för utlåning av material till utställningar.

---

⁵⁴ Informant vid Arkiv och specialsamlingar, Umeå universitetsbibliotek 2020-12-02.

⁵⁵ Informant vid Handskriftsavdelningen, Göteborgs universitetsbibliotek, 2020-12-03.

⁵⁶ Dokumentet ”Donationspolicy”, Göteborgs universitetsbibliotek, 2020-12-11.

⁵⁷ Informant på Handskriftsavdelningen, Göteborgs universitetsbibliotek, 2020-12-03.

⁵⁸ Informant på Handskriftsavdelningen, Göteborgs universitetsbibliotek, 2020-12-03.

Avslutande reflektioner

Undersökningen visar att det finns många alternativ för konstnärer, eller efterlevande, att donera sitt personarkiv. Universitetsbiblioteken i Umeå, Uppsala och Göteborg bedriver en insamlande verksamhet av denna typ av arkiv. Det finns ingen institution som är lagstadgad att bevara konstnärers personarkiv. Ingen institution tar emot hela kvarlåtenskaper för bevarande, eller enstaka föremål av större dimensioner. De är oftast inriktade på pappershandlingar och tar således i regel inte emot konstverk i olika former, med undantag för skisser och teckningar på papper. Undantaget är Nationalmuseum och Kungl. Akademien för de fria konsterna, som har kompetens att bevara sådana i sina konstsamlingar. Universitetsbiblioteken tar i regel emot eller samlar in material dels med koppling till den egna institutionen, dels med lokal anknytning. De utgör således en naturlig samlingsplats för efterlämnade handlingar av regionalt verksamma konstnärer. Samtliga institutioners policier och riktlinjer för donationer och förvärv är formulerade så att det öppnar upp för en viss grad av tolkning. Det innebär att det slutgiltiga beslutet i viss grad kommer att tas på en individuell nivå, liksom att förvärven över tid kan färgas av vem eller vilka som har möjlighet att påverka beslutet.

Det finns en viss lucka när det kommer till 1900-talets konstnärer. Dessa förvaltas på institutioner runt om i landet, inte minst på Kungliga biblioteket, som förvaltar personarkiven från bl. a. Siri Derkert, Öyvind Fahlström och Elis Eriksson. Det saknas dock en institution som har tagit sig an ansvaret att ta hand om denna kategori av personarkiv. Moderna Museet tar inte emot personarkiv, och Nationalmuseet är inriktat på konstnärer verksamma fram till ca 1900. Internationellt sett har detta lösts på olika sätt: i Norge och Finland tar det nationella konstmuseet ansvar också för moderna och samtida konstnärers personarkiv; på Centre Pompidou i Paris, Tate i London och MoMA i New York finns samlingar av enskilda arkiv med bland annat personarkiv efter konstnärer. Konstmuseer har vissa fördelar när det gäller förvaltningen av just konstnärers personarkiv – dessa har möjlighet dels att i viss utsträckning ta emot föremål, dels att visa materialet på stora utställningar. Därmed vore det förmodligen gynnsamt för Nationalmuseet och Moderna Museet att se över denna ansvarsfördelning.

Intervjufrågan som rörde huruvida det kan uppstå problem i uppdelningen av pappershandlingar och konstverk/teckningar/skisser/skulpturer med mer eller mindre stark verkshöjd togs emot på ett

likartat sätt av de tillfrågade. Ingen av institutionerna upplevde några särskilda problem med detta: beslutet grundas oftast på huruvida det finns kunskap och resurser att ta hand om materialet som kommer in. Den samstämmiga åsikten verkar vara att det inte är ett problem att arkivhandlingar och konstverk separeras, så länge de hålls sammankopplade med hjälp av förteckningar eller databaser. I vissa fall togs exempel upp där gränsen mellan konstverk och arkivhandling var utsuddad.

Egentligen är det kanske just detta som är det intressanta: *var* går gränsen mellan konstverk och arkivhandling? När kan en skiss, två- eller tredimensionell, anses inneha verkshöjd? Hur hanteras brev med rika illustrationer eller skisser och dokumentation av efemära konstverk? Detta kommer att aktualiseras ytterligare när samtida konstnärers efterlämnade handlingar ska arkiveras. Den här sortens material kan separeras från det faktiska personarkivet, eller lämnas kvar. I det senare fallet ges arkivarien ansvaret att synliggöra det konstnärliga materialet, exempelvis genom att förteckna och beskriva det på handlingsnivå, så att det kan aktiveras och visas på utställningar. Samtliga institutioner lånar i regel ut material till utställningar om mottagaren följer särskilda krav med hänsyn till miljö och säkerhet, och om material är i tillräckligt gott skick. De flesta bedriver en intern utställningsverksamhet i olika stor skala. Här framstår konstmuseet återigen som något fördelaktigt: det kan visa upp materialet fritt på internt producerade utställningar med stor publik, sida vid sida med konstverk.

Denna rapport avslutas med några obesvarade frågor och förhoppningar om vidare studier. Det finns ett behov av både en kvantitativ inventering av konstnärarkiven i Sverige, ett mer detaljerat fokus på hur konstnärarkiven ordnas och förtecknas i praktiken liksom en mer kvalitativ, kritisk undersökning av den här sortens arkivverksamhet. Det vore intressant att föra en djupare dialog med informanter på kulturarvsinstitutioner om hur bedömningar görs både kring var gränsen går mellan konstverk och arkivhandlingar, samt kring hur beslut tas om huruvida ett personarkiv ska tas emot eller ej. Om exempelvis Nationalmuseum och Kungl. Akademien för de fria konsterna tar emot personarkiv som har en direkt koppling till deras verksamhet – var har arkiven hamnat efter de som historiskt sett har stått utanför den institutionella konstvärlden? Förvärven av personarkiv bör kunna ses i en stadig relation till de skiftande värdehierarkier som existerar i konsthistoriens kanon. Ett förvärv av personarkivet efter en konstnär kan fungera som en komplettering av historien – eller ett utmanande av den gängse historieskrivningen och kanon.

Källförteckning

- Abukhanfusa, Kerstin (red.), *Arkivkonst*, Årsbok för Riksarkivet och Landsarkivet, Borås 2000
- Chatalbash, Rachel, Hartmann, Celia, Lessard, Denis, Ramirez, Mario (red.), *Artists' Records in the Archives: Symposium Proceedings October 11-12, 2011*, The Archivists Round Table of Metropolitan, New York, Inc., 2013
- Göteborgs universitetsbibliotek, ”Donationspolicy”, 2020-12-11
- Lidman, Tomas, ”Ett arkiv för konsten. Kan det vara något?”, i *Den cyklande humanisten – historiker, arkivman, stockholmare. En vänbok till Ulf Söderberg*, red. Bo Lundström och Maria Gussarsson Wijk, Krigsarkivet, Stockholm 2009 s. 269–274
- Nationalmuseum, ”Policy för gåvor och förvärv till samt utlån av material från Nationalmuseums arkiv och bildarkiv” NMN 2015-10-22
- Riksarkivet, ”Riksarkivets förvärvspolicy för enskilda arkiv”, 2013-11-15.
- SFS 2007:1175, *Förordning med instruktion för Nationalmuseum*, Stockholm, Kulturdepartementet
- SFS 2007:1177, *Förordning med instruktion för Moderna museet*, Stockholm, Kulturdepartementet
- SFS 2008:1421, *Förordning med instruktion för Kungl. biblioteket*, Stockholm, Utbildningsdepartementet
- SFS 2009:1593, *Förordning med instruktion för Riksarkivet*, Stockholm, Kulturdepartementet
- Skärvad, Per-Hugo och Lundahl, Ulf, *Utredningsmetodik*, Studentlitteratur AB, Lund 2016
- SOU 2019:58, *Häriifrån till evigheten - En långsiktig arkivpolitik för förvaltning och kulturarv*
- Universitetsbiblioteket i Lund, ”Förvärvspolicy, Specialsamlingar”, 2019-09-26
- Öhrner, Annika, ”Ett konstnärsarkiv”, *Att alltid göra och tänka det olika: Siri Derkert och 1900-talet*, red. Mats Rohdin & Annika Öhrner, Kungliga biblioteket, Stockholm 2011

Bilaga 1 Frågeformulär

FRÅGOR OM KONSTNÄRSARKIV

1. Får ni förfrågningar om donationer av konstnärers personarkiv och hur hanteras dessa?

Svar:

2. Finns det några tillgängliga beslut, riktlinjer eller policier för hanteringen av förfrågningar om donationer av konstnärarkiv? Har ni någon insamlingspolicy?

Svar:

3. Vem beslutar om huruvida en konstnärers personarkiv ska tas emot eller samlas in?

Svar:

4a. Utifrån ett tidsperspektiv, har det skett en ökning eller en minskning gällande hur många förfrågningar och donationer av konstnärarkiv som kommer in till er, samt gällande hur många som faktiskt tas emot?

4b. Hur ser motsvarande tidsperspektiv ut för insamlande verksamhet?

Svar:

5. Hur ser du/ni på uppdelningar av en konstnärers kvarlåtenskap, vad gäller exempelvis pappershandlingar och konstverk/teckningar/skisser/skulpturer med mer eller mindre stark verkshöjd? Hur hanterar ni kvarlåtenskaper/personarkiv där detta problem uppstår?

Svar:

6. Hur ser era möjligheter ut för utlåning av material till interna eller externa utställningar?

Svar: